

Lat. 14. 10. 1953.

M

Kertomus

kahden ruumishaudan tutkimisesta Janakkalan kirkkomaan luona 9-19.6.1953.

Syyskuun puolivälissä v. 1952 oli, puhelinkaapeliojaa Janakkalan hautausmaan kiviaidan ja maantien väliin kaivettaessa, löydetty sotakirves ja veitsi (KM 13091:1-2), jotka Tarinmaan keskuksenhoitajan poika Pentti Turva toimitti Kansallismuseoon. Maisteri J. Leppäaho tarkasti 20. 9. 1952 löytöpaikan ja päätyi toteamukseen, että kaapelioja on ilmeisesti sattunut kahden haudan kohdalle. Muinaistieteellisen Toimikunnan määräyksestä suoritin 9 - 19. 6. 1953 paikalla kaivauksia.

Aikaisemmin Kansallismuseoon saapuneet esineet (KM 13091:1-2) oli löydetty n. 14 metriä hautausmaan portista luoteeseen olevasta kohdasta, missä maa oli heti turpeen alla vahvasti nokista. Koska olettamukseni ja havaintojeni mukaan kaapelioja oli rikkonut pahoin tämän haudan (hauta n:o 2), tutkin ensiksi siitä edelleen n. 6 metriä luoteeseen olevan mustan alueen, josta Leppäaho oli löytänyt irtomaata penkoessaan käsintaotun rautanaulan (KM 13091:4), ja joka vaikutti paremmin säilyneeltä haudalta (hauta n:o 1). Maantien reunan ja kiviaidan välisen kaistan leveys oli n. $2\frac{1}{2}$ metriä. Tämä kaista oli kokonaisuudessaan maantiepengertä ja matalaa maantieojaa. Alkuperäinen maanpinta ei siis ollut säilynyt koskemattomana missään kohdassa. Maantieojan syvyys maantien pinnasta laskettuna oli n. $\frac{1}{2}$ metriä ja maa oli loivasti luoteeseen viettävää. Tutkitut haudat olivat juuri maantieojan kohdalla ja likimain sen suuntaisina. Ne mahtuivat hyvin helposti tutkittavissa olevaan kaistaan, joten kiviaidan erikoislaitteita vaativa ja kalliiksi tuleva purkaminen osoittautui tarpeettomaksi.

Haudan n:o 1 kohdalta löydettiin pintamaasta, joka ainakin osittain oli noussut haudasta kaapeliojaa kaivettaessa, pii, iskos, 2 rautanaulaa, rautanaula, vanhanaikaisen lukon osa ja rautakuonamöhkäle (KM 13287:1-5) (Pl:t 215 - 225), joiden löytökohdat on merkitty kaivauskarttaan numeroilla 1 - 5.

Haudan n:o 1 kohdalla oli turpeen paksuus vain n. 10 cm. Sen alla oli voimakkaasti nokeentunut kerros, jossa oli runsaasti pieniä, keskimäärin nyrkinkokoisia, palaneita kiviä ja palaneista kivistä muodostunutta murskaa. Palanut alue oli haudan kohdalla ja likimain sen pituinen, mutta hautaa leveämpi. Nokimaakerroksen alaraja ei ollut selvästi erottuva, koska noki oli valunut veden mukana alemmaksi, joskaa ei

aivan haudan syvyyteen. Haudan päällä oli siten selvästi poltettu nuotiota, ja oli tämä kuulunut haudan umpeenluomisen jälkeisiin hautausrituaaleihin.

Suurehkoilla kivillä, joista pari oli haudan länsikulmassa, yksi vainajan vasemman jalan päällä ja yksi haudan jalkopäässä palaneen kerroksen alla, ei näyttänyt olevan mitään rituaalista merkitystä, vaan ne olivat joutuneet hautaan täytemään mukana. Muuten hauta oli täytetty kivettömällä, kevyellä hiekalla, jollaista jankko oli hautauspaikalla.

Itse haudan pääpuoli oli 67 - 77 cm syvyydellä maantieojan pohjan nykyisestä pinnasta ja jalkopää vastavasti 80 - 90 cm syvyydellä. Lukujen ero johtuu siitä, että maa vietti haudan kohdalla n. 13 cm sen pääpuoleen päin, ja haudan pohja oli vaakasuorassa. Haudan pituus oli läheltä turpeen rajaa mitattuna n. 3 metriä ja arkun syvyydeltä n. 2 $\frac{1}{2}$ metriä. Sen leveys oli vastaavasti n. 170 ja 110 cm.

Arkusta erottui selvänä suorana, n. 10 cm korkuisena hiiliviiruna vainajan oikeanpuoleinen sivulauta sekä osa pääpuoleista pätylauta. Vasemmanpuolinen sivulauta oli hävinnyt kokonaan n. 30 cm levyistä, haudan pohjaan asti ulottuvaa kaapeli-
ojaa kaivettaessa. Arkun pituus oli ollut n. 2 metriä.

Vainajan luuranko erottui miltei kokonaisuudessaan pehmeänä, ruskehtavana massana. Vainaja lepäsi selällään, jalat suorina, kädet kyynärpäistä suorakulmaisesti rinnalle taivutettuina. Pää, joka oli siirtynyt melkein vasemman olkapään kohdalle, oli sivuttain, kasvot suoraan vasemmalle käännettynä. Pääkallo erottui 10 cm korkuisena möhkäleenä. Vainaja oli ollut n. 178 - 180 cm pituinen mies. Hautaussuunta oli luoteis-
kaakkoinen, pää luoteeseen.

Vainajan vaatetukseen oli kuulunut kaula-aukon kohdalta löytynyt, nupit jalkopäähän päin kaulussolkena käytetty pronssinen hevosenkenkäsolki (13287:6. Pl 270) sekä likimain mahalaukun kohdalta, kirveen kannan alta löydetyt pronssinen vyönsolki ja pronssirengas (13287:7-8. Pl 275). Vainajan vasemalla lonkalla oli tuppiveitsi, sen pronssihelainen ripustin ja soikea tulusrauta (13287:9-10. Pl 273). Vainajan vasemman kyljen päällä, mahalaukun kohdalla oli sotakirves, terä vasemmalle käännettynä (13287:11. Pl 272). Vainajan kasvojen edessä oli pieni saviastianpala (13287:12 Pl 275).

Haudan n:o 2 kohdalla pintaturve oli n. 20 cm paksuinen. Myös täällä oli heti sen alla kerros nokea ja palaneita pikkukiviä. Nokialue oli soikea, 190 X 60 cm laajuinen ja 10 - 15 cm vahvuinen. Se oli kapeampi kuin haudassa n:o 1, kuten itse

hautakin. Hautakuoppa oli n. 220 cm pitkä ja vain 55 cm leveä. Haudan pääpuoli ulottui 60 cm syvyyteen ja jalkopää 65 cm syvyyteen maantieojanⁿ/pohjan nykyisestä pinnasta mitattuna.

Arkun, josta molemmat sivut erottuivat selvinä hiiliviiruinä, pituus oli n. 190 cm ja leveys ainoastaan 46 cm. Se oli niin kapea, että vainajan hartiat olivat siihen juuri ja juuri mahtuneet. Käsivarsiluut olivat melkein arkun laidoissa kiinni. Kaapelioja kulki niin haudan keskeltä, että luurangosta oli jällellä vain pääkallo vasenta reunaa lukuunottamatta, kaulanikamat, olkapäänluut, käsivarrenluut, reisi-
luut ja vasen sääriluu, kaikki luonnollisesti täysin lahonneina. Vainaja oli ollut n. 173 - 174 cm pituinen mies. Myös tämän haudan suunta oli luoteis - kaakko, pää luoteeseen.

Koska haudasta oli vain reunat jällellä, ei siinä luonnollisestikaan voinut olla enää runsasta esineistöä, Vainajan vasemmalla kupeella oli rautaveitsi ilman tuppea (13287:13. Pl 132) ja sen ruodon vasemmalla puolella pii-iskos, nähtävästi tuluspii (13287:14. Pl 130). Molemmat esineet olivat aivan kaapeliojan reunassa.

Tarkastin myös kellotapulien ja hautausmaan portin väliseltä alueelta kivi-aidan vierustan, koska siinä mahdollisesti olevat muinaishaudat olisivat tulleet tuhotuiksi uutta ruumiskellaria rakennettaessa suoritettavien järjestelytöiden yhteydessä. Paikka näytti asemaltaan sopivaksi ruumishautain paikaksi, mutta jankko osoittautui niin kovaksi soraksi, että sellaiseen ei hautoja ole kaivettu.

Kaivausten aikana minulle tuotiin merovinkiajan lopulta oleva ruotokeihäänkärki, jonka toimitin Kansallismuseoon (KM 13288). Se oli löytynyt kirkonmäen juurelta, n. 120 m. kellotapulista lounaiseen, Pappilan kylän alueelta, aikaisemmin pappilaan kuuluneelta pellolta, johon nyt aiottiin rakentaa uusi kansakoulu. Sen oli löytänyt Onni Kirkkomäki, Kansakuolun tonttimaalla Talvella 1953 tehtyjen työttömyystöiden yhteydessä oli kaivettu oja joesta kansakoulun kaivon tulevaa vesijohtoa varten. Keihäänkärki oli ollut maan pinnalla parin pellostä vieritetyn kiven välissä. Löytäjän otaksuman mukaan se oli löydetty aikaisemmin maasta ja nostettu kivelle. Löytöpaikan ympäristö oli tasoitettu ja ruokamulta oli ajettu suurimmaksi osaksi pois. Mitään merkkejä muinaishaudoista ei alueella voinut havaita.

■ Helsingissä lokakuun 13. päivänä 1953

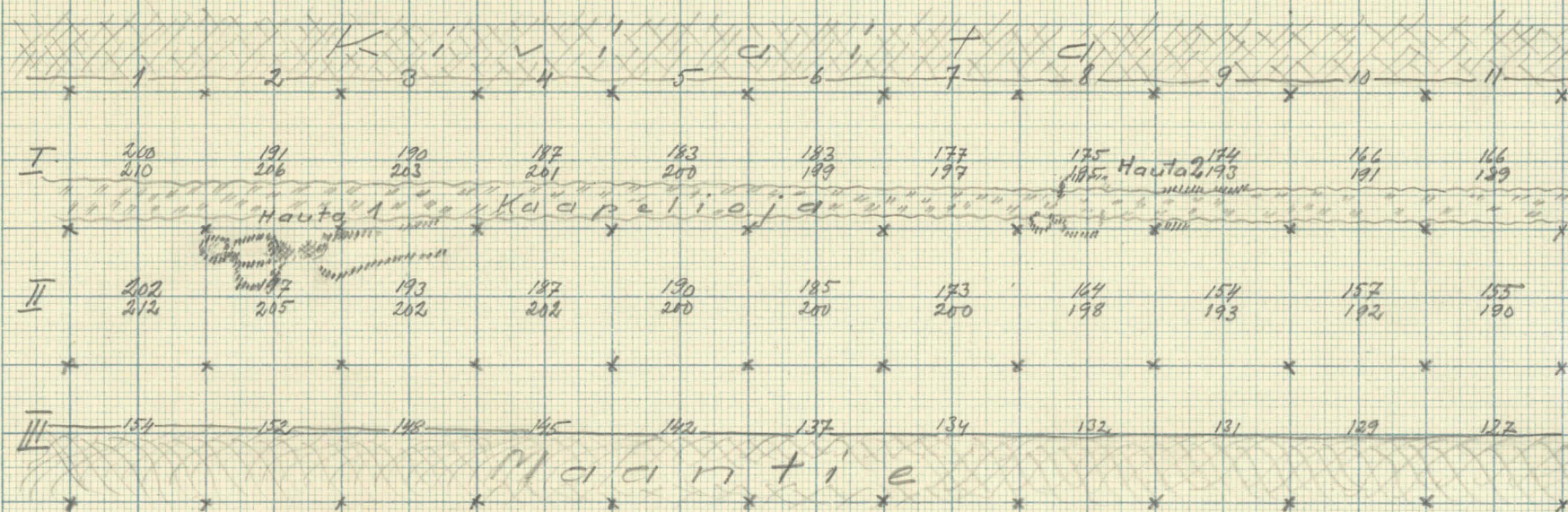
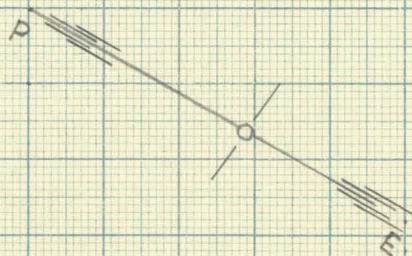
Oiva Keskitalo

Janakkala, Kirkkomaa

9-19. 6. 1953 O. Keskitalo

KP Kellotapulin roppu (= 2. askel) 260
Mittakaava 1:50

200 = Punnitusluku maanpinnasta
210 = Punnitusluku turpeen alla

Jamakkala, kirkon a. .

Jamakkalan kirkko lännestä nähtynä.
Kaivausalue kunnan keskellä kirkon
ja maantien välillä

Jamakkalan kirkon a. ja maantien
välillä olevat ruumiskautain paikat
näkyvät kuvassa ruohottomina läiskinä.
Taustalla hellosta vuoli. Kuvattu ennen
kaivausta.

Seloh. O. Keskiö 1953.

Jamakkala, Kirkkoloma.

Hauta n:o 1 haivettuna
luurangon yläosan tasoon.
Kuvassa näkyy ylhäällä
pääkallo tummana ren-
kaana, solki mustana läis-
känä ja alempuna oikea
lääkivarsi ja jalka. →

Hauta n:o 1 luurangon
alareunan tasoon haivettuna.
Kuvassa näkyvät melkein
kaikki luurangon luut,
sekä viimeistä solki, hives,
tuppiväiteä ripustaminen
ja tulusrauta. ←

Hauta n:o 1 kuvattuna
samalta tasolta kuin
edellisessä kuvassa.
Lamat sinut näkyvät. →

Jamakkala, Kivikkouaa

Hauta numero 2 luurangon tasoon
kaivettuna ja pääpuolesta nähtynä.
Pääkalle etualalla olevan kepin takana.

Hauta numero 2 luurangon tasoon
kaivettuna ja jalkopäästä nähtynä.
Pääkalle keskellä takana olevan kepin
edessä, luuranko välittömästi haapelihou-
run vasemman puolella.

Valok. O. Keskitalo 1953.